

Η αγάπη (Όσιος Μάξιμος ο Ομολογητής)

«Η αγάπη μακροθυμεί, χρηστεύεται, η αγάπη ου ζηλού, ... ου ζητεί τα εαυτής, ου παροξύνεται, ου λογίζεται το κακόν...» πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ελπίζει, πάντα υπομένει» (Α΄ Κορ. 13:4, 5, 7)

Ο λόγος για την αγάπη είναι πάντοτε επίκαιρος. Ιδιαίτερα στην εγωκεντρική εποχή μας, που πέτρωσαν οι καρδιές και χάθηκαν τα ειλικρινή αισθήματα, και που λόγια πολλά δίχως αντίκρουσμα ζωής, στείρα ιδεολογήματα και νοσηροί συναισθηματισμοί διεκδικούν τη θέση της αγάπης. Σε τούτο το ύψιστο αγαθό μπορούν να μας χειραγωγήσουν με ασφάλεια οι άγιοι της Εκκλησίας μας, γιατί αυτοί, με τη ζωή και το λόγο τους, φανερώνουν τη σαρκωμένη Αγάπη, που είναι ο ίδιος ο Θεός - «ο Θεός αγάπη εστί» (Α' Ιω. 4:16).

Ο όσιος Μάξιμος ο ομολογητής υπήρξε ο διαπρεπέστερος θεολόγος του 7ου αιώνα. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 580 και πήρε επιμελημένη παιδεία. Διετέλεσε αρχιγραμματέας του αυτοκράτορα Ηρακλείου, μα σύντομα εγκατέλειψε τη θέση του και, σε ηλικία 34 περίπου χρόνων, έγινε μοναχός.

Αφού ασκήθηκε σκληρά στη μοναστική παλαίστρα, αφοσιώθηκε, από το 633 μέχρι το τέλος της ζωής του, στον αγώνα εναντίον του μονοθελητισμού, αιρέσεως που δίδασκε πως ο Χριστός έχει μόνο μια θέληση, τη θεία, σε αντίθεση με την ορθόδοξη διδασκαλία, σύμφωνα με την οποία ο Χριστός, ως Θεάνθρωπος, έχει δύο θελήσεις, τη θεία και την ανθρώπινη.

Αν και απλός μοναχός ο όσιος Μάξιμος, κατόρθωσε, με τη δυναμική του παρουσία, να κατευθύνει τον ορθόδοξο θεολογικό αγώνα για μια περίπου εικοσιπενταετία. Αυτό του στοίχισε συλλήψεις, κακοποιήσεις, διαπομπεύσεις, εξορίες. Για να σταματήσει να μιλάει και να γράφει, του έκοψαν τη γλώσσα και το δεξί χέρι. Τελικά, τον Αύγουστο του 662, κλεισμένος σε φρούριο του Καυκάσου, υπέκυψε στις ταλαιπωρίες και τα γηραιά.

Από τα σπουδαία θεολογικά έργα του, παρουσιάζουμε στις επόμενες σελίδες, σε ελεύθερη νεοελληνική απόδοση, μερικά από τα τετρακόσια «Κεφάλαια περί αγάπης», που έγραψε ύστερ' από αίτηση του πρεσβυτέρου Ελπιδίου. Τα προσφέρουμε στον σημερινό αναγνώστη, πιστεύοντας ότι μέσα σ' αυτά θα βρει το μέτρο της αληθινής αγάπης προς το Θεό, τον πλησίον και τον εαυτό του.

Αρκεί να μελετηθούν όπως ο όσιος Μάξιμος συμβούλευε τον Ελπίδιο: "Σε παρακαλώ να τα διαβάζεις με προσοχή, γιατί τα νοήματά τους είναι συμπυκνωμένα, και, παρόλο που η διατύπωσή τους φαίνεται απλή, χρειάζονται μεγάλη εξέταση και εμβάθυνση. Ίσως μέσα σ' αυτά ανακαλύψεις κάτι χρήσιμο για την ψυχή σου. Και θ' ανακαλύψει σίγουρα, με τη χάρη του Θεού, εκείνος που διαβάζει με απλότητα, φόβο Θεού και αγάπη".

(Πρόλογος υπό των πατέρων της Ιεράς Μονής Παρακλήτου, Ωρωπού Αττικής)

Η αγάπη

Αγάπη είναι μια αγαθή διάθεση της ψυχής, που κάνει τον άνθρωπο να μην προτιμάει τίποτ' άλλο περισσότερο από το να γνωρίσει το Θεό. Είναι αδύνατον όμως ν' αποκτήσει σταθερά μέσα του αυτή την αγάπη, όποιος έχει εμπαθή προσκόλληση σε κάτι από τα γήινα.

Μην πεις ότι και μόνο η πίστη μου στο Χριστό μπορεί να με σώσει. Αυτό είναι αδύνατον, αν δεν αποκτήσεις και την έμπρακτη αγάπη. Η απλή πίστη, που δεν συνοδεύεται με έργα αγάπης, σε τίποτα δεν ωφελεί, αφού και τα δαιμόνια πιστεύουν και τρέμουν.

Όπως η μνήμη της φωτιάς δεν ζεσταίνει το σώμα, έτσι και η πίστη χωρίς αγάπη δεν φωτίζει την ψυχή με τη γνώση του Θεού.

Εκείνο που αγαπάει κανείς, σ' αυτό και είναι προσηλωμένος, και, για να μην το στερηθεί, καταφρονεί όλα όσα τον αποσπούν απ' αυτό. Έτσι κι εκείνος που αγαπάει το Θεό, καλλιεργεί την καθαρή προσευχή και διώχνει από μέσα του κάθε πάθος που τον εμποδίζει απ' αυτήν.

Ο νους που ενώνεται με το Θεό και παραμένει μαζί του με την προσευχή και την αγάπη, αυτός γίνεται σοφός, αγαθός, δυνατός, φιλόανθρωπος, σπλαχνικός, μακρόθυμος. Μ' ένα λόγο, έχει πάνω του όλα τα θεία γνωρίσματα. Όταν όμως απομακρύνεται από το Θεό και προσκολλάται στα γήινα, ή γίνεται σαν κτήνος, καθώς κυλιέται στις ηδονές, ή γίνεται σαν θηρίο, καθώς φιλονικεί με τους ανθρώπους για πράγματα υλικά.

Εκείνος που φοβάται το Θεό, έχει πάντοτε σύντροφό του την ταπεινοφροσύνη. Και η ταπεινοφροσύνη τον οδηγεί στην αγάπη και την ευχαριστία του Θεού. Σκέφτεται δηλαδή την προηγούμενη ζωή του, τα διάφορα αμαρτήματα και τους πειρασμούς τους, και πως απ' όλα αυτά τον γλύτωσε ο Κύριος και τον μετέφερε από τη ζωή των παθών στον κατά Θεόν βίο. Με τέτοιες σκέψεις λοιπόν αποκτάει και την αγάπη προς το Θεό, τον ευεργέτη και κυβερνήτη της ζωής του, τον οποίο αδιάλειπτα ευχαριστεί με πολλή ταπεινοφροσύνη.

Εκείνος που αγαπάει το Θεό, ζει αγγελικό βίο πάνω στη γη. Νηστεύει και αγρυπνεί, ψάλλει και προσεύχεται, και για κάθε άνθρωπο σκέφτεται πάντοτε το καλό.

Η αγάπη προς το Θεό παρακινεί όποιον την έχει να καταφρονεί κάθε πρόσκαιρη ηδονή και κάθε κόπο και λύπη. Ας σε πείσουν γι' αυτό όλοι οι άγιοι, οι οποίοι τόσα έπαθαν για το Χριστό.

Η ανέκφραστη ειρήνη, που έχουν οι άγιοι άγγελοι, οφείλεται σ' αυτά τα δύο: στην αγάπη προς το Θεό και στην αγάπη αναμεταξύ τους. Το ίδιο συμβαίνει και με τους αγίους όλων των αιώνων. Πολύ καλά λοιπόν έχει λεχθεί από το Σωτήρα μας, ότι σ' αυτές τις δύο εντολές συνοψίζονται όλος ο νόμος και η διδασκαλία των προφητών (Ματθ. 22, 40).

Όποιος αγαπάει το Θεό, δεν είναι δυνατό να μην αγαπήσει και κάθε άνθρωπο σαν τον εαυτό του. Και όσους ακόμα είναι υπόδουλοι στα πάθη τους, κι αυτούς τους αγαπάει σαν τον εαυτό του, και χαιρέται με αμέτρητη και ανείπωτη χαρά, όταν τους βλέπει να διορθώνονται.

«Όποιος με αγαπάει», λέει ο Κύριος, «θα τηρήσει τις εντολές μου» (Ιω. 14, 23). «Και η δική μου εντολή είναι να αγαπάτε ο ένας τον άλλο» (Ιω. 15,12). Εκείνος λοιπόν που δεν αγαπάει τον πλησίον του, αθετεί την εντολή του Κυρίου. Και όποιος αθετεί την εντολή του Κυρίου, ούτε τον Κύριο είναι δυνατό ν' αγαπήσει.

Μην καταφρονήσεις την εντολή της αγάπης, γιατί μ' αυτή θα γίνεις παιδί του Θεού, ενώ παραβαίνοντάς την θα γίνεις παιδί της γέεννας.

Για τις εξής πέντε αιτίες οι άνθρωποι αγαπούν ο ένας τον άλλο:

- Για το Θεό, όπως ο ενάρετος τους αγαπάει όλους, και όπως κάποιος αγαπάει τον ενάρετο, έστω κι αν ο ίδιος δεν έγινε ακόμα ενάρετος.
- Για φυσικούς λόγους, όπως οι γονείς αγαπούν τα παιδιά τους, και αντιστρόφως.
- Από κενοδοξία, όπως αγαπάει κάποιος αυτόν που τον δοξάζει.
- Από φιλαργυρία, όπως εκείνος που αγαπάει τον πλούσιο γιατί του δίνει χρήματα.
- Από φιληδονία, όπως εκείνος που αγαπάει ένα πρόσωπο, γιατί του ικανοποιεί τη γαστριμαργία ή τη σαρκική του επιθυμία.

Απ' αυτές λοιπόν τις αιτίες, η πρώτη είναι αξιέπαινη, η δεύτερη ούτε επαινητή ούτε αξιοκατάκριτη, ενώ οι υπόλοιπες είναι εμπαθείς.

Σε όλες μας τις πράξεις ο Θεός εξετάζει το σκοπό για τον οποίο τις εκτελούμε, αν δηλαδή τις κάνουμε γι' Αυτόν ή για κάτι άλλο. Όταν λοιπόν θέλουμε να κάνουμε ένα καλό, ας μην έχουμε σκοπό ν' αρέσουμε στους ανθρώπους, αλλά μόνο στο Θεό. Σ' Αυτόν ν' αποβλέπουμε και όλα να τα κάνουμε για τη δική του δόξα. Διαφορετικά, θα κουραζόμαστε χωρίς να κερδίζουμε τίποτα.

Έργο αγάπης είναι η ολόψυχη ευεργεσία προς τον πλησίον μας, η μακροθυμία και η υπομονή που δείχνουμε απέναντί του, καθώς επίσης και η φρόνιμη και συνετή χρησιμοποίηση των πραγμάτων.

Η διάθεση της αγάπης δεν φανερώνεται μόνο με την παροχή χρημάτων, αλλά πολύ περισσότερο με τη μετάδοση πνευματικού λόγου και με τη σωματική διακονία.

Εκείνος που αγαπάει το Χριστό, Τον μιμείται όσο μπορεί. Ο Χριστός, για παράδειγμα,

- δεν έπαψε να ευεργετεί τους ανθρώπους
- έδειχνε μακροθυμία, όταν του συμπεριφέρονταν με αχαριστία και Τον βλαστημούσαν
- υπέμεινε, όταν Τον χτυπούσαν και Τον θανάτωναν, χωρίς καθόλου να σκέφτεται για κανέναν το κακό που Του έκανε.

Αυτά τα τρία έργα είναι εκφραστικά της αγάπης προς τον πλησίον. Χωρίς αυτά, απατάται εκείνος που λέει ότι αγαπάει το Χριστό ή ότι θα κερδίσει τη βασιλεία Του. Γιατί ο Κύριος μας βεβαιώνει: «Δεν θα μπει στη βασιλεία των ουρανών εκείνος που μου λέει «Κύριε, Κύριε», αλλά εκείνος που κάνει το θέλημα του Πατέρα μου» (Ματθ. 7,21). Και πάλι: «Όποιος με αγαπάει, θα τηρήσει τις εντολές μου» (Ιω. 14,15).

«Εγώ σας λέω», είπε ο Κύριος, «αγαπάτε τους εχθρούς σας, ευεργετείτε όσους σας μισούν, προσεύχεστε για όσους σας βλάπτουν» (Ματθ. 5,44). Γιατί έδωσε αυτές τις εντολές; Για να ελευθερώσει από το μίσος, τη λύπη, την οργή και τη μνησικακία και να σε αξιώσει ν' αποκτήσεις την τέλεια αγάπη. Αυτή είναι αδύνατο να την έχει όποιος δεν αγαπάει εξίσου όλους τους ανθρώπους, όπως και ο Θεός τους αγαπάει όλους εξίσου.

Όποιος έχει την τέλεια αγάπη, δεν κάνει διακρίσεις στους ανθρώπους. Ξέρει πως όλοι μας έχουμε την ίδια ανθρώπινη φύση, και γι' αυτό ανεξαιρέτα τους αγαπάει όλους το ίδιο. Τους εναρέτους τους αγαπάει ως φίλους, ενώ τους κακούς τους αγαπάει ως εχθρούς και τους ευεργετεί και μακροθυμεί και υπομένει, αν τον βλάψουν, χωρίς να υπολογίζει καθόλου το κακό που του γίνεται. Αντίθετα, αν το καλέσει η περίπτωση, πάσχει για χάρη τους, για να τους κάνει κι αυτούς φίλους, αν είναι δυνατόν. Κι αν αυτό δεν το κατορθώσει, δεν αλλάζει τη διάθεσή του, αλλά συνεχίζει να τους αγαπάει όλους εξίσου.

Αγωνίσου, όσο μπορείς, ν' αγαπήσεις κάθε άνθρωπο. Αν αυτό δεν μπορείς να το κάνεις ακόμα, τουλάχιστον μη μισήσεις κανέναν. Αλλά ούτε αυτό θα μπορέσεις να το πετύχεις, αν δεν καταφρονήσεις τα πράγματα του κόσμου.

Αυτά που διώχνουν την αγάπη από τον άνθρωπο, είναι τα εξής: η προσβολή, η ζημία, η συκοφαντία σε θέματα πίστεως ή διαγωγής, τα ξυλοκοπήματα, οι πληγές και τα παρόμοια, που συμβαίνουν είτε στον ίδιο είτε σε κάποιον συγγενή ή φίλο του. Εκείνος λοιπόν που για κάτι απ' αυτά διώχνει την αγάπη, δεν έμαθε ακόμα ποιος είναι ο σκοπός των εντολών του Χριστού.

Ο σκοπός των εντολών του Κυρίου είναι να ελευθερώσουν το νου από την ακράτεια και το μίσος, και να τον οδηγήσουν στην αγάπη Εκείνου και του πλησίον. Απ' αυτή τη διπλή αγάπη γεννιέται το φως της έμπρακτης πνευματικής γνώσεως.

Αν «η αγάπη είναι η εκπλήρωση του νόμου του Θεού» (Ρωμ. 13:10), εκείνος που έχει μνησικακία για τον αδελφό και κάνει δόλια σχέδια εναντίον του και τον καταριέται και χαίρεται για κάθε του πτώση, αυτός δεν παραβαίνει άραγε τις εντολές του Θεού και δεν είναι άξιος για την αιώνια κόλαση;

Αν «η αγάπη δεν κάνει κακό στον πλησίον» (Ρωμ. 13,10), εκείνος που φθονεί τον αδελφό και λυπάται για την προκοπή του και με ειρωνείες προσπαθεί να κηλιδώσει την υπόληψή του ή τον επιβουλεύεται με κάποια κακοήθεια, αυτός ο άνθρωπος δεν αποξενώνει άραγε τον εαυτό του από την αγάπη και δεν τον κάνει ένοχο για την αιώνια καταδίκη;

Ο Χριστός δεν θέλει να έχεις εναντίον κανενός ανθρώπου μίσος ή λύπη ή οργή ή μνησικακία οποιασδήποτε μορφής και για οποιοδήποτε πρόσκαιρο πράγμα. Κι αυτό το διακηρύσσουν παντού τα τέσσερα Ευαγγέλια.

Όποιος βλέπει και ίχνος μόνο μίσους μέσα στην καρδιά του προς οποιονδήποτε άνθρωπο και για οποιονδήποτε σφάλμα του, αυτός δεν αγαπάει καθόλου το Θεό. Γιατί η αγάπη προς το Θεό δεν ανέχεται καθόλου το μίσος εναντίον του πλησίον.

Μην πεις, «Δεν μισώ τον αδελφό μου», τη στιγμή που δεν θέλεις να τον θυμάσαι. Άκουσε τι λέει ο προφήτης Μωυσής: «Μη μισήσεις τον αδελφό σου με τη σκέψη σου. Να τον ελέγξεις όμως, για να μην έχεις την αμαρτία που θα είχες, αν αδιαφορούσες για τη διόρθωσή του» (Λευϊτ. 19:17).

Η λύπη είναι στενά συνδεδεμένη με τη μνησικακία. Όταν λοιπόν ο νους σκέφτεται το πρόσωπο του αδελφού και αισθάνεται λύπη, είναι φανερό ότι του κρατάει κακία. «Οι δρόμοι όμως των μνησικάκων οδηγούν στον πνευματικό θάνατο» (Παρ. 12, 28), γιατί «ο κάθε μνησικάκος είναι παραβάτης του νόμου» (Παρ. 21, 24).

Την ώρα της ειρήνης σου, μη θυμάσαι εκείνα που σου είπε ο αδελφός όταν σε στενοχώρησε –είτε σ' εσένα κατά πρόσωπο τα είπε, είτε σε άλλον και μετά τα άκουσες-, για να μην πέσεις στο πάθος της μνησικακίας.

Όταν συνομιλείς με άλλους, πρόσεχε μήπως εξαιτίας της λύπης, που διατηρείς ακόμα κρυμμένη μέσα σου, νοθεύσεις τους επαίνους σου για τον αδελφό, αναμειγνύοντας ασυναίσθητα στα λόγια σου την κατηγορία. Να χρησιμοποιείς στις συνομιλίες σου αγνό έπαινο για τον αδελφό και να προσεύχεσαι γι' αυτόν ειλικρινά, σαν να προσεύχεσαι για τον εαυτό σου. Έτσι, πολύ σύντομα θα ελευθερωθείς από το ολέθριο μίσος.

Μη θίξεις τον αδελφό σου με υπονοούμενα, μην τυχόν σου ανταποδώσει κι εκείνος τα ίδια και χάσετε έτσι και οι δυο σας την αγάπη. Αν ο αδελφός έσφαλε, υπόδειξέ του το σφάλμα με παρρησία και αγάπη, για να διαλύσεις έτσι την αιτία της στενοχώριας και ν' απαλλαγείτε από την ταραχή και τη λύπη.

Βλαστήμησε κάποιος; Μη μισήσεις αυτόν, αλλά τη βλασφημία και το δαίμονα, που τον έκανε να βλαστημήσει. Αν όμως μισείς αυτόν που βλαστήμησε, μίσησες άνθρωπο κι έτσι αθέτησες την εντολή της αγάπης. Ό,τι έκανε εκείνος με το λόγο, το κάνεις εσύ με το έργο. Αν τώρα τηρείς την εντολή, δείξε την αγάπη σου και όσο μπορείς βοήθησέ τον ν' απαλλαγεί από το κακό.

Δεν μπορεί μια λογική ψυχή, που τρέφει μίσος εναντίον κάποιου ανθρώπου, να ειρηνεύσει με το Θεό, ο οποίος έχει δώσει τις εντολές. Γιατί εκεί μας λέει: «Αν δεν συγχωρείτε τα σφάλματα των συνανθρώπων σας, ούτε ο Πατέρας σας ο ουράνιος θα συγχωρήσει τα δικά σας σφάλματα» (Ματθ. 6:15).

Αν θέλεις να μην ξεπέσεις από την αγάπη του Θεού, μην αφήσεις τον αδελφό σου να κοιμηθεί λυπημένος μαζί σου ούτε κι εσύ να κοιμηθείς λυπημένος μαζί του. Πήγαινε, συμφιλιώσου με τον αδελφό σου, και τότε πρόσφερε στο Χριστό το δώρο της αγάπης σου με καθαρή συνείδηση και θερμή προσευχή.

Εξέτασε τη συνείδησή σου με κάθε ακρίβεια, μήπως εξαιτίας σου δεν συμφιλιώθηκε ο αδελφός μαζί σου. Τη συνείδηση, που γνωρίζει τις κρυφές σου σκέψεις, μην την καταφρονείς, γιατί έτσι θα σου γίνεται εμπόδιο την ώρα της προσευχής και θα σε κατηγορεί την ώρα του θανάτου σου.

Μην αφήσεις τ' αυτιά σου ν' ακούνε τα λόγια όποιου καταλαλεί, ούτε και τα δικά σου λόγια να φτάνουν στ' αυτιά του φιλοκατήγορου, μιλώντας ή ακούγοντας με ευχαρίστηση κατά του πλησίον σου, για να μη χάσεις τη θεία αγάπη και βρεθείς απόκληρος της αιώνιας ζωής.

Μη νομίζεις ότι σε αγαπούν εκείνοι που σου μεταφέρουν λόγια, τα οποία σου προξενούν λύπη και μίσος εναντίον του αδελφού, ακόμα κι αν σου φαίνονται ότι λένε αλήθεια. Αυτούς να τους αποστρέφεται σαν θανατηφόρα φίδια, ώστε κι εκείνους να σταματήσεις από την καταλαλιά και τη δική σου ψυχή ν' απαλλάξεις από την κακία.

Τον αδελφό, που τον είχες μέχρι χθες πνευματικό και ενάρετο, μην τον κρίνεις σήμερα ως κακό και πονηρό, επειδή ο διάβολος σ' έβαλε να τον μισήσεις. Εσύ, με την αγάπη που μακροθυμεί, έχοντας στο νου σου τα χθεσινά καλά του, δίωξε το σημερινό μίσος της ψυχής.

Εκείνον που μέχρι χθες επαίνουσες ως καλό και τον εγκωμιάζες ως ενάρετο, μην τον κακολογήσεις σήμερα, επειδή τον μίσησες, έχοντας ως πρόσχημα τον δικό του άσχημο λόγο. Εσύ συνέχισε να τον επαινείς, ακόμα κι αν κυριαρχείται από τη λύπη. Μ' αυτόν τον τρόπο εύκολα θα επανέλθεις στη σωτήρια αγάπη.

Όταν μας δουν οι δαίμονες να καταφρονούμε τα πράγματα του κόσμου, με σκοπό να μη μισήσουμε για χάρη τους τούς ανθρώπους και ξεπέσουμε έτσι από την αγάπη, τότε ξεσηκώνουν εναντίον μας συκοφαντίες, ώστε, μην υποφέροντας τη λύπη, να μας αναγκάσουν να μισήσουμε τους συκοφάντες.

Δεν υπάρχει βαρύτερος πόνος της ψυχής από τη συκοφαντία, είτε στην πίστη συκοφαντείται κάποιος είτε στη διαγωγή. Και κανείς δεν μπορεί να μένει αδιάφορος όταν συκοφαντείται, παρά μόνο εκείνος που στρέφει τα μάτια του στο Θεό, τον μόνο που μπορεί να μας λυτρώσει από τον κίνδυνο, να φανερώσει στους ανθρώπους την αλήθεια και να παρηγορήσει την ψυχή με την ελπίδα.

Όσο εσύ προσεύχεσαι μ' όλη σου την ψυχή για εκείνον που σε συκοφάντησε, τόσο και ο Θεός πληροφορεί για την αθωότητά σου όσους σκανδαλίστηκαν εξαιτίας της συκοφαντίας.

Γνήσιος φίλος είναι εκείνος που, στον καιρό του πειρασμού, συμμερίζεται αθόρυβα και ατάραχα τις θλίψεις, τις ανάγκες και τις συμφορές του πλησίον, σαν να είναι δικές του.

Μόνο όσοι τηρούν πιστά τις εντολές του Θεού και γνωρίζουν καλά το βάθος των θείων κριμάτων, δεν εγκαταλείπουν τους φίλους τους, όταν αυτοί δοκιμάζονται με παραχώρηση του Θεού. Όσοι όμως περιφρονούν τις εντολές του Θεού και αγνοούν το βαθύτερο νόημα των δοκιμασιών που ο Θεός επιτρέπει, αυτοί, όταν μεν ο φίλος ευημερεί, απολαμβάνουν μαζί του, ενώ όταν ταλαιπωρείται από τους πειρασμούς, τον εγκαταλείπουν. Κάποτε μάλιστα συμβαίνει να συμμαχούν και με τους εχθρούς του.

Οι φίλοι του Χριστού αγαπούν ειλικρινά όλους τους ανθρώπους, δεν αγαπιούνται όμως απ' όλους. Οι φίλοι του κόσμου ούτε αγαπούν όλους, ούτε αγαπιούνται απ' όλους. Και οι μεν φίλοι του Χριστού διατηρούν την αγάπη συνεχώς ως το τέλος της ζωής τους, ενώ οι φίλοι του κόσμου τη διατηρούν ώσπου να συγκρουστούν μεταξύ τους για πράγματα του κόσμου.

Δεν έχει ακόμα τέλεια αγάπη ούτε βαθειά γνώση της θείας πρόνοιας εκείνος που σε καιρό πειρασμού δεν κάνει υπομονή για όσα λυπηρά του συμβαίνουν, αλλ' αποκόπτεται από την αγάπη των πνευματικών αδελφών.

Μη βιάζεσαι να καταστρέψεις το δεσμό της πνευματικής αγάπης, γιατί δεν έχει μείνει άλλη οδός σωτηρίας για τους ανθρώπους.

Φιλαντία είναι η εμπαθής και παράλογη αγάπη προς το σώμα μας, την οποία αντιμάχεται η αγάπη και η εγκράτεια. Εκείνος που έχει τη φιλαντία, είναι φανερό ότι έχει όλα τα πάθη.

Αρχή όλων των παθών είναι η φιλαντία και τέλος η υπερηφάνεια. Εκείνος που την ξερίζωσε, έκοψε μαζί της και όλα τα πάθη.

Μην είσαι αυτάρεσκος και δεν θα γίνεις μισάδελφος. Μην είσαι φίλαντος και θα γίνεις φιλόθεος.

Κάθε άνθρωπο πρέπει να τον αγαπάμε με την ψυχή μας. Όμως μόνο στο Θεό να έχουμε την ελπίδα μας, κι Αυτόν μ' όλη μας τη δύναμη να λατρεύουμε. Γιατί όσο μας συντηρεί Εκείνος, και οι φίλοι μας φροντίζουν και οι εχθροί δεν μπορούν να μας βλάψουν. Όταν όμως Εκείνος μας εγκαταλείψει, και οι φίλοι όλοι μας αποστρέφονται και οι εχθροί αποκτούν δύναμη εναντίον μας.

Αν εκείνος που έχει όλα τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, δεν έχει όμως αγάπη, τίποτα δεν ωφελείται, όπως λέει ο θείος Απόστολος (Α' Κορ. 13, 2), άραγε πόση προθυμία και ζήλο οφείλουμε να δείξουμε για να την αποκτήσουμε;

Το θυμικό μέρος της ψυχής(*) χαλιναγωγήσέ το με την αγάπη, το επιθυμητικό καταμάρανέ το με την εγκράτεια και το λογιστικό φτέρωσε το με την προσευχή. Έτσι το φως του νου δεν θα θαμπωθεί ποτέ.

Να καταπονείς το σώμα σου με νηστεία και αγρυπνία, και να καταγίνεσαι ακούραστα με την ψαλμωδία και την προσευχή. Τότε θα έρθει σ' εσένα ο αγιασμός της σωφροσύνης και θα σου φέρει την αγάπη.

Μη μολύνεις το σώμα σου με αισχρές πράξεις και μη λερώνεις την ψυχή σου με πονηρές σκέψεις. Τότε η ειρήνη του Θεού θα έρθει μέσα σου και θα σου φέρει την αγάπη.

Πολλοί βέβαια έχουν πει πολλά για την αγάπη. Αν όμως την αναζητήσεις, θα τη βρεις μόνο στους μαθητές του Χριστού, γιατί μόνο αυτοί είχαν για δάσκαλό τους στην αγάπη την αληθινή Αγάπη, το Χριστό, και έλεγαν: «Αν έχω το χάρισμα να προφητεύω και να γνωρίζω όλα τα μυστήρια, κι αν έχω όλη τη γνώση, αλλά δεν έχω αγάπη, σε τίποτα δεν ωφελούμαι» (Α΄ Κορ. 13, 2). Εκείνος λοιπόν που απέκτησε την αγάπη, απέκτησε τον ίδιο το Θεό, γιατί «ο Θεός είναι αγάπη» (Α΄ Ιω. 4, 16). Σ' Αυτόν ανήκει η δόξα και το κράτος στους αιώνες. Αμήν.

(*). Σύμφωνα με την ορθόδοξη διδασκαλία, η ψυχή αποτελείται από τα εξής τρία μέρη: α) Το θυμικό (συναίσθημα), του οποίου αμαρτήματα είναι το μίσος, ο φθόνος, η ασπλαχνία κ.τ.ό. β) Το επιθυμητικό (βούληση), του οποίου αμαρτήματα είναι η φιλαργυρία, η γαστριμαργία και όλα τα σαρκικά πάθη. γ) Το λογιστικό (νους), του οποίου αμαρτήματα είναι η απιστία, η αίρεση, η βλασφημία, η υπερηφάνεια κ.τ.ό. Η υγεία της ψυχής εξαρτάται από την αρμονία στη σχέση και λειτουργία των τριών αυτών μερών της.